

Mondcivitano

Organo de Cearaa Esperanto-Asocio - Brazilo - 2-a Jaro - n-ro 6 - Aprilo 2007/2

<http://www.esperantoceara.org.br>

Mondcivitana letero

En la jaro 2007 multobliĝis la kursoj de Esperanto en Cearao. Ĉu la estonteco ekkomencis ĉe ni?

Neniu dubas, ke io nova okazas en Cearao rilate al Esperanto. Fakte jam okazis kelkaj antaŭsignoj dum la jaro 2006, sed plene videblas kaj aŭdeblas la signoj de nova erao ekde la unuaj tagoj de la kuranta jaro.

Kiu povus kredi antaŭ kelkaj jaroj, ke la sabataj renkontiĝoj ĉe nia loka Prezidanto, ĉiam en la hejmeca etoso sub romantika ĉiela tegmento, fariĝus la nova sidejo de Cearaa Esperanto-Asocio?

Kiu imagus antaŭ kelkaj monatoj, ke regulaj kaj oficialaj kursoj de Esperanto elekteblus ĉe niaj ĉefaj publikaj universitatoj?

Kompreneble daŭras rimarkindaj antaŭaj iniciatoj, kiel ekzemple ĉe la cearaa branĉo de FEB (Brazilia Spiritita Federacio). Verdire tiu herooa sekcio diskrete sed vige kunportadis la verdan standardon dum la tempo de la maldikaj bovinoj.

Preskaŭ anonime ankaŭ aŭdeblas aliaj eĥoj de nia provinca ero de Esperantio. Foraj voĉoj sonoras el nia landinterno, ĉefe el Viçosa (Visoza) kaj el Crato (Krato).

En la jaro kiam ni festas la centjariĝan jubileon de Brazilia Esperanto-Ligo neeviteblas tio, ke ni fieru pri la glora historio de nia landa movado. Tamen io nova turnigas niajn okulojn antaŭen. Se ni volas vere prepari la ducentjaran jubileon de la brazila movado, ni semu la fruktodonan grundon de la edukado. Semu ni senĉese, ĉar sur tiu fundamento la estonteco ekkreskos.

leitejr@uol.com.br

Esperanto kaj papo

Papo salutas en Esperanto dum la paska ceremonio.

Post la forpaso de Johano Paŭlo la 2-a, kiu eble por esti pollandano parolis Esperanton, oni timis, ke nia lingvo estus forgesita de Sankta Petro (la placo, kompreneble). Laŭ informis Itala Esperanto-Federacio, la nuna papo daŭrigis la kutimon esperante saluti la ĉeestantojn en la ceremonioj de la plej gravaj kristanaj festoj (Kristnasko kaj Pasko).

LIGA BRASILEIRA DE ESPERANTO
www.esperanto.org.br

ORGANIZAÇÃO
ASSOCIAÇÃO ESPERANTISTA DO RIO DE JANEIRO
AERJ

Local: UERJ - UNIVERSIDADE DO ESTADO DO RIO DE JANEIRO - Rua São Francisco Xavier, 524, Maracanã
www.aerj.org.br bke42@hotmail.com Informações / Tel.: (21) 2240-6119

Gaje kaj brue loka geesperantista grupo ricevis la esperantan benon de Benedikto la 16-a.

<http://www.ikue.org/pasko2007/pasko2007.htm>

Ĉu vi memoras?

"Esperantaj Poemoj", de Horácio Dídimo

Antaŭ dudek jaroj la poeto Horácio Dídimo omaĝis Prof-ron Paŭlo Amorim Cardoso per tiu ĉi verko.

Sed ne nur per poemoj li simpatias Esperanton. Estrinte la Departementon pri Nacia Lingvo, Prof-ro Horácio Dídimo garantiis la instruadon de Esperanto ĉe Federacia Universitato de Cearao antaŭ kelkaj jaroj.

Jen la belaj "Esperantaj Poemoj":

1. ALFLUO la vivo mimas la maron	1. MARÉ-CHEIA a vida imita o mar
2. MIRRAKONTO la feinoj dancas ĉirkaŭ la luno	2. CONTO DE FADAS as fadas dançam ao redor da lua
3. LUDO la bufo piedfrapas sur la sapo	3. BRANCADEIRA o sapo sapateia no sabão
4. NOKTO kial ne venas la steloj?	4. NOITE por que não vêm as estrelas?
5. MATENO longa lumo prilumas junion	5. MANHÃ longa luz ilumina junho
6. KIO ESTAS? trans la nova tago?	6. QUE HÁ? além do novo dia?
7. KORO sonoriloj solidare sonoras	7. CORAÇÃO os sinos tocam solidários
8. LA ĈIELO ROMPIĜIS pluvas tondras fulmas	8. O CÉU PARTIU-SE chove troveja relampeja
9. BIRDO verda suno tra la tempo juna	9. PÁSSARO verde sol através do tempo jovem
10. ĈIELO KAJ MARO sama blua lumo	10. CÉU E MAR mesma luz azul

11. SPEGULO mi vidas alian min	11. ESPELHO eu veja outro eu
---	---------------------------------------

12. KRISTNASKO mia via lia niaj frataj koroj	12. NATAL o meu o teu o seu os nossos fraternos corações
---	---

La cearaano Horácio Dídimo diplomiĝis pri Juro (Ŝtata Universitato de Rio de Janeiro) kaj pri Beletristiko (Federacia Universitato de Cearao). Li profesoriĝis pri Brazila Literaturo (Federacia Universitato de Paraibo) kaj doktoriĝis pri Kompara Literaturo (Federacia Universitato de Minas-Gerajso). Horácio Dídimo estas ano de Cearaa Beletristika Akademio kaj de Cearaa Akademio pri Portugala Lingvo.

Li verkis poezion: *Tempo de Chuva* (Pluva Vetero), *Tijolo de Barro* (Argila Briko), *Passarinho Carrancudo* (Kolerema Birdeto), *A Palavra e a palavra* (La Parolo kaj la parolo) kaj *A nave de prata* (La Ŝipo el Argento), *A estrela azul e o almofariz* (La Blua Stelo kaj la Pistujo), *A nave de rubi* (La Ŝipo el Rubeno). Ankaŭ por la infana publiko li inspiriĝis ĉe *As reinações do rei* (La Petolaĵoj de la Reĝo), *Historinhas do mestre jabuti* (Etaĵ Rakontoj de Sinjoro Tertestudo), inter aliaj.

Por la religia leganto li, kiel elstara partoprenanto de Katolika Komunumo Vizaĝo de Kristo, verkis *As harmonias do Pai Nosso* (La Harmonioj de Patro-Nia), tekstaro bazita sur la fama preĝo instruita de Jesuo mem (Sankta Mateo, 6,9-13).

Por la faka publiko li publikigis la eseojn *As funções da literatura infantil* (La Celoj de la Porinfana Literaturo) kaj *As dimensões do ofício de escritor* (La Dimensioj de la Verkista Metio) kaj aliajn gravajn tekstojn.

Multajn fojojn laŭdita kaj premiita, tiu fama poeto havas tute apartan stilon. Li celas atingi signifoplenan kristanan mesaĝon por la homaro, sed nepre per simpla formo komponi sian altnivelan poezion. Videblas ĉe "Esperantaj Poemoj", ke la poeto profitas koincidajn homofonajn vortojn inter la esperanta kaj la portugala lingvo por proponi poetikajn rimedojn, kiel la paronomazion. Kreema verkisto, li ludas per tiaj homofonaj vortoj. Unu ekzemplo estas en "Alfluo". Tie oni legas "la vivo / mimas / la maron". La esperanta vorto "mimas" rememorigas al la orelo de portugalparolanto la verban formon "mimar", tio estas "Ameme kaj karese trakti iun kaj tro indulgi ties dezirojn aŭ kapricojn" (<http://reta-vortaro.de/revo/art/dorlot.html>). Alia rimarkinda ekzemplo troviĝas en la vorto "sapo". Tiu lingva formo sugestas du manierojn legi: esperante ĝi signifas la objekto uzata de iu por purigado de io; siaflanke la parolanto de la portugala

legas ion tute alia, ĉar "sapo" portugale estas "bufo". Tiuj bonhumoraĵoj ne kaŝas la celon, kiun la kolekteto da poemoj enhavas: la poeto ligas ĉiun triversetan juvelon al respektiva monato, ĝis atingi la Kristnasko, kiam unuiĝas "mia via lia / niaj frataj / koroj". Tiel kiel faras la verkantoj de hajkoj, kiuj celas pripensi la kvar sezonojn, la "Esperantaj Poemoj" versas pri la subtilaj signoj de la naturo, nome la ama voĉo de la Eternulo. Tiel la poeta, kiu scipovas aŭdi kaj vidi tiujn ŝajnajn etajn mesaĝojn senditajn al homaro, fariĝas laŭdanto de la gloro de Dio.

Ene de "Esperantaj Poemoj" abundas sufiĉaj pruvoj pri tio, ke tute ne estas facila afero verki samtempe simple kaj profunde. Ne dubindas, ke tia propono valoras ĉe arto. Des pli ĉe la vivo mem.

leitejr@uol.com.br

Revolucio en Brazilia Edukado

Senatoro Cristovam Buarque lanĉis ekde Cearasian projekton por revolucio en brazilada edukada sistemo. Li metis esperantan broĉon sur sia vestkolomo.

Senatoro Cristovam Buarque ne hazarde elektis Cearaon por la deiro de la ampleksa kampanjo favore al la brazilada edukada sistemo. La kialo por eki ĉi tie la pacan revolucio estas la jena: Cearao estis la unua brazilada provincon liberigi la sklavojn en la 19-a jarcento. Laŭ la senatoro restas nune alia formo de sklaveco: la plej granda parto de brazilada popolo ne havas minimumajn kondiĉojn formale viziti la diversnivelajn lernejojn. Brazilada lernejo, ĉefe la publika, trapasas gravegan krizon.

Vendrede la 23-an de Marto li prelegis en Universitato de Fortaleza. Tuj poste li lanĉis du libretojn. Unu el ili estas "La Revolucio en la

Edukado". Tiam li ricevis de CEA-ano (kunordiganto pri Informado kaj Propagando) la esperanta broĉon kun la verda stelo, kiun la senatoro tuj alpinglis sur la surtutan kolumon. La CEA-ano surpriziĝis pro la fakto, ke la senatoro demandis kiel li povus skribe dediĉi libron en Esperanto.

La sekvan tagon, sabate, malfermiĝis voĉon por parolado al la ano de CEA okaze de la manifestacio por brazilada edukado ĉe Placo Ferreira, la koro de nia ĉefurbo. Dimanĉe, la 24-a de Marto, li veturis al landinterna urbo Redenção (esperante "Elaĉeto") por speciala manifestacio. Li propravole elektis tiun urbon, ĉar ĝuste tie okazis la historia unua liberigo de la esklavoj en Brazilo, en la memorinda 25-a de Marto 1884. Ok jarojn poste, en la 13-a de Majo 1888, la tielnomita Ora Leĝo estus subskribita de la princino Izabela. De tiam forviŝiĝis tia makulo el Brazilada historio.

andreabraga77@hotmail.com

Movado

La Unua Granda Milito ankoraŭ ne finiĝis. La tiama Esperanto-movado peze kalkulis la malaperon de la pacbatalantoj mortfalitaj sur la batalkampo. Tiu estis la fina scenejo de la vivo de D-ro Zamenhof, kies forpaso okazis antaŭ 90 jaroj, la 14-an de Aprilo 1917. Memore al la kreinto de Esperanto, Mondcivitano prezentas la artikolon pri li verkita en Enciklopedio de Esperanto (1934) fare de G. Waringhien.

Zamenhof Ludoviko Lazaro: Vivo.

Kiu povus pli bone rakonti la vivon de Z, ol li mem? Tial mi ne faros alion, krom kopii leteron, kiun Z sendis al Michaŭ, prez. de la Bulonja Grupo la 21. feb. 1905, kaj kiu ne estas ĝis nun publikigita.

„Kara sinjoro - Vi petas, ke mi donu al Vi

detalojn pri mi kaj mia vivo. Tre volonte mi tion ĉi faros, kiom mi povos, sed bedaŭrinde mi povos fari ne tre multe. Jen estas la kaŭzoj: por la estontaj generacioj mia biografio eble estos ne seninteresa, ĉar efektive mia tuta vivo, de la plej frua knabeco ĝis nun prezentas unu konstantan kaj senintetrompan serion da diversaj bataloj: a) interne en mi konstante bataladis reciproke diversaj idealoj kaj diversaj celadoj, kiuj ĉiuj egale estis por mi ordonaj, sed kiun reciproke interkonsentigi estis ofte treege malfacile, kaj tio ĉi multe min turmentadis b) ekstere mi ofte devis bataladi kontraŭ diversaj malhelpoj, ĉar neniam miaj idealoj apartenadis al la idealoj en modo kaj tial neniam mankis al mi mokantoj kaj atakantoj. Krom tio mi tre multe da jaroj havis grandajn kaj tre turmentajn klopodojn kun la akirado de mia pano kaj tiu ĉi batalado pri la pano tre venenis mian vivon. En la lastaj jaroj

mi fine atingis tion, ke pano jam al mi ne mankas; sed ho ve, la longa batalado min tre lacigis, kaj nun, ne havante eĉ plenajn 46 jarojn, mi jam sentas min kiel homo 60-jara.

Mi naskiĝis en Bialystok la 15-an de Decembro 1859. Mia patro (marĝene: kiu ankoraŭ vivas) kaj avo estis instruistoj de lingvo. La homa lingvo estis por mi ĉiam la plej kara objekto el la mondo. Plej multe mi amis tiun lingvon, en kiu mi estis edukata, t. e. la lingvon rusan; mi lernadis ĝin kun plej granda plezuro; mi revis iam fariĝi granda rusa poeto (marĝene: en la infaneco mi skribis diversajn versaĵojn kaj en la 10-a jaro de mia vivo mi skribis 5-aktan tragedion). Mi kun plezuro lernadis ankaŭ diversajn aliajn lingvojn, sed ili interesadis min ĉiam pli teorie ol praktike; kaj ĉar mi neniam havis la eblon ekzerciĝadi en ili, kaj ĉar mi ĉiam legadis nur per la okuloj, sed ne per la buŝo, tial mi libere parolis nur en tri lingvo (ruse, pole kaj germane), la lingvon francan mi legas libere, sed parolas ĝin tre malmulte kaj malbone; krom tio mi en diversaj tempoj lernis iom ankoraŭ ĉirkaŭ 8 aliajn lingvojn, kiujn mi konas tamen nur tre malmulte kaj nur teorie.

En mia infaneco mi amis tre pasie la lingvon rusan kaj la tutan rusan regnon; sed baldaŭ mi konvinkiĝis, ke mian amon oni pagas per malamo, ke ekskluzivaj mastroj de tiu lingvo kaj lando nomas sin homoj, kiuj vidas en mi nur senrajtan fremdulon (malgraŭ ke mi kaj miaj avoj kaj praavoj naskiĝis kaj laboris en tiu ĉi lando), ĉiuj malamas, malestimas kaj premegas miajn fratojn; mi vidis, ke ankaŭ ĉiuj aliaj rasoj loĝantaj en mia urbo sin reciproke ĉiuj malamas kaj persekutas... kaj mi multe suferis de tio ĉi, kaj mi komencis revadi pri tia feliĉa tempo, kiam malaperos ĉiuj naciaj malamoj, kiam ekzistos lingvo kaj lando apartenantaj plenrajte al ĉiuj siaj uzantoj kaj loĝantoj, kiam la homoj ekkomprenos kaj ekamos unuj la aliajn.

En la jaro 1869 mi eniris en la Bialistokan realan gimnazion; sed post du monatoj mi devis eliri pro grava malsano (en mia infaneco mi tre ofte estadis malsana); en 1870 mi eniris denove kaj mi lernis kun grandaj sukcesoj (mi devas rimarki, ke en la tuta 9-jara daŭro de mia gimnazia lernado, kiel en Bialistoko, kiel poste, en Varsovio, mi estis ĉiam la unua en mia klaso; la instruantoj rigardadis min kiel treege kapablan kaj miaj kolegoj profetadis (marĝene: sen ia envio, sed tre bondezire, ĉar neniam mi havis inter la kolegoj ian malamikon), ke mi havos en la vivo ĉiam la plej grandajn sukcesojn; tio ĉi tamen poste

tute ne plenumiĝis kaj mi longe devis batali ĝis mi ellaboris al mia familio modestan panon). En 1873 miaj gepatroj transloĝiĝis Varsovion, kie mia patro ricevis la oficon de instruisto de germana lingvo en la reala gimnazio. Mi restis 5 monatojn dome por lerni la lingvojn latinan kaj grekan, kaj poste mi eniris en la Varsovian 2-an filologian gimnazion, kiun mi finis en la jaro 1879. Tiam mi forveturis Moskvon kaj eniris tie en la medicinan fakultaton de la tiea universitato. Miaj Moskvaj kolegoj estis reprezentanto de tre multaj plej diversaj rasoj, kaj tio ĉi fortikigis en mi la celadon al unuigita homa familio. Baldaŭ la financa stato de miaj gepatroj fariĝis tre malbona, ili ne povis jam tenadi min en Moskvo, kaj tial en 1881 mi revenis Varsovion, eniris tie en la universitaton, kiun mi finis en la komenco de Januaro 1885. Mi forveturis tiam en la vilaĝon Vejseje, por komenci kuracistan praktikon. Praktikinte tie en la daŭro de 4 monatoj, mi konvinkiĝis, ke mi por la komuna medicina praktiko tute ne taŭgas, ĉar mi estas tro impresiĝema kaj la suferoj de la malsanuloj (precipe de la mortantoj) tro multe min turmentis. Tiam mi revenis Varsovion kaj decidis elekti por mi specialecon pli trankvilan, nome la malsanojn de okuloj. Mi laboris en la daŭro de 6 monatoj en la okulista apartaĵo de unu Varsovia malsanulejo, poste mi lernis kelkan tempon en la klinikoj de Vieno (Aŭstrujo) kaj en la fino de 1886 mi komencis okulistan praktikadon en Varsovio. Tiam mi konatiĝis kun mia nuna edzino, Klara Zilbernik el Kovno (ŝi tiam gastis ĉe sia fratino, loĝanta en Varsovio). La 9-an de Aŭgusto 1887 mi edziĝis. Al mia fianĉino mi klarigis la tutan esencon de mia ideo kaj la planon de mia estonta agado. Kaj mi demandis ŝin, ĉu ŝi volas ligi kun mi sian sorton. Ŝi ne sole tute konsentis, sed ŝi donis al mia tuta dispono la sumon da mono, kiun ŝi posedis, kaj tio ĉi donis al mi la eblon, post longa vana serĉado de eldonanto, fine eldoni mem (marĝene: en julio 1887) miajn unuajn kvar broŝurojn (lernolibro de Esperanto en lingvoj rusa, pola, germana kaj franca). Baldaŭ poste mi eldonis la „Duan libron“, „Aldonon“, „Neĝan Blovadon“ kaj „Gefratojn“ (verkitaj de Grabowski), Tradukon de „Dua Libro“ kaj „Aldono“, Mezan Vortaron Germanan, plenan vortaron rusan, anglan kaj svedan lernolibron, Princinon Mary, Adresaron ktp., kaj mi ankaŭ donis la necesan monon por la eldono de la verkoj de Einstein kaj H. Phillips. Mi ankaŭ donis multajn anoncojn en la gazetoj, dissendis grandan nombron da libroj ktp.

Esperanto baldaŭ forglutis la pli grandan

parton de la mono de mia edzino; la tutan reston ni baldaŭ formanĝis, ĉar la enspezoj de mia kuracista praktiko estis terure malgrandaj. En la fino de 1889 mi restis sen kopeko!

Tre malĝoja estis tiam mia vivo. Mi devis forlasi Varsovion kaj serĉi mian panon en ia alia loko. Mia edzino devis forveturi kun mia infano al sia patro kaj mi veturis (en Novembro 1889) en la urbo Ĥerson (suda Rusujo), kie ne estis okulistoj (marĝene: tie estis nur unu okulistino), kaj kie mi tial esperis trovi panon por mia familio. Sed mia espero min terure trompis: miaj tieaj enspezoj ne sole ne donis al mi eblon nutri mian familion, sed eĉ por mi mem ili ne sufiĉis malgraŭ mia tre modesta kaj tre avara maniero de vivado! Mi simple kaj litere, ofte, ne havis eĉ kion manĝi: tre ofte mi restadis sen tagmanĝo! Nek mia edzino, nek miaj parencoj ion sciis pri tio ĉi, ĉar mian edzinon mi ne volis malĝojigi, kaj en miaj leteroj mi konstante konsolis ŝin, ke estas al mi tre bone, ke mi havas tre bonajn esperojn, ke mi baldaŭ venigos ŝin al mi ktp. Tamen fine mi ne povis jam pli elteni kaj mi devis konfesi al mia edzino la tutan mian staton. Mi estis tiam ankoraŭ tro fiera, por akcepti de iu monan helpon; tamen la malĝojego kaj la insistaj petoj de mia edzino devigis min akcepti monan subtenadon de mia bopatro (kiu tiam kaj ankaŭ poste neniam rifuzadis al mi sian helpon kaj elspezis por mi fre multe da mono) kaj mi revenis Varsovion, esperante, ke nun mia kuracista praktiko iros pli bone. En Majo 1890 mi revenis Varsovion.

Ankaŭ tiun ĉi fojon la espero min trompis. Miaj enspezoj tute ne pligrandiĝadis, miaj ŝuldoj kreskadis. Fine ne havante jam la eblon pli atendi, mi en Oktobro 1893 transloĝiĝis kun mia familio en la urbon Grodno. Tie miaj enspezoj estis pli grandaj ol en Varsovio kaj la vivo estis malpli kara. Kvankam ankaŭ en Grodno miaj enspezoj tute ne kovradis miajn elspezojn kaj mi devis ĉiam ankoraŭ prenadi subtenon de mia bopatro, tamen mi pacience tenis min tie en la daŭro de 4 jaroj. Sed ĉar miaj infanoj pligrandiĝadis kaj postulis pli koston edukadon kaj la urbo Grodno estas tiel malriĉa, ke okulisto neniam povos tie multe pligrandigi siajn enspezojn, tiel laŭ la insista deziro de mia bopatro mi en la fino de 1897 decidis denove reveni Varsovion kaj fari tie ĉi la lastan provon.

La stato de mia animo estis tiam terura. Mi sentis tre bone, ke tio ĉi estas mia lasta provo, kaj se ĝi ankaŭ nun ne sukcesos al mi, mi estas perdita. En la daŭro de la unua jaro mi preskaŭ frenezigiĝis de malespero. Sed fine,

dank' al la lasta streĉo de mia energio, la sorto komencis esti por mi pli favora. Baldaŭ mia kuracista praktiko komencis pli kaj pli grandiĝadi kaj jam de la jaro 1901, ĝi estas tiel granda, ke miaj enspezoj tute kovras miajn elpezojn. Mi estas savita. Post multaj jaroj de granda suferado kaj batalado mi nun fine ricevis pli trankvilan vivon, kaj havas tute sufiĉan panon por mia familio (kvankam kompreneble mi devas vivi tre modeste kaj kalkuli ĉiun kopekon). Mi loĝas en unu el la plej malriĉaj stratoj de Varsovio, miaj pacientoj estas homoj malriĉaj kaj pagas al mi tre malmulte; mi devas akceptadi 30-40 pacientojn ĉiutage, por havi de ili tiom, kiom aliaj kuracistoj havas de 5-10 pacientoj; tamen mi estas nun tre kontenta, ĉar mi havas mian panon kaj bezonas jam nenies helpon.

Mi havas nun 3 infanojn: unu filon kaj du filinojn.

Mi estas tre laca kaj lacigis ankaŭ Vin per mia longega letero Adiaŭ!

Via L. L. Zamenhof.

Al la supra letero nur malmulto estas aldonenda. La gepatroj de Z nomiĝis Marko kaj Rozalio (naskiĝinta Sofer), lia unua filo, Adamo, naskita en 1888, fariĝis okulisto, kaj anstataŭis sian patron, je la fino de lia vivo, en la domo de la strato Dzika; lia unua filino, naskita en 1889, fariĝis kuracistino; lia dua filino, Lidya, naskita en 1904, plej fidele sekvis la vojon de sia patro, instruadante E-n kaj partoprenante la religian movadon Bahaismo.

La primitiva formo de E estis preta en la komenco de la vintro 1878 kaj Z kun siaj gimnaziaj kolegoj aranĝis en sia ĉambreto feston, kiun ili nomis „tago de vivigo de la universala lingvo“. Sed li ne ĉesis prilabori ĝin: nur ĉe la jaro 1881 ni konas tri formojn malsamajn de la lingvo, kaj nur en 1885 li donis al ĝi ĝian definitivan aspekton. Poste li devis atendi ankoraŭ du jarojn antaŭ ol trovi eldoneblon.

De Nov. 1897 li loĝis en Varsovio, strato Dzika 9, en la malriĉa hebrea kvartalo. Kaj nur en 1905, la unuan fojon post 20 jaroj, li havis la eblon ĝui kelksemajnan libertempon kaj entreprenis kun sia edzino vojaĝon al la Bulonja kongreso. Poste dank' al la sumoj, kiujn pagadis al li La Revuo pro lia konstanta kunlaborado, li povis ĉeesti ĉiujn kongresojn, eĉ tiun de 1910 en Vaŝington (Ameriko). De 1905 ĝis la milito lia vivo fluis trankvile kaj laboreme; la tutan tagon lin okupis lia profesio, nur la vesperon li povis dediĉi al siaj ambaŭ idealoj, internacia lingvo kaj sennacia religio; inter ili du li dividis siajn fortojn kaj tempon.

Sur la E-kampo, liaj tradukoj aperadis regule, kun ĉiam pli granda sukceso.

Klopode al la homunuigado, li publikigis en 1906, en

Rusujo, anoniman broŝuron pri „Homaranismo“, titolo per kiu li anstataŭigis „Hilelismo“. De Beaufront kritikis ĝin tre akre en „L'Esperantiste“, kaj Z respondis al li, sed ĉiam anonime. En jul. 1911 li prezentis al la Int. Kongreso de Rasoj, en London, memuaron, en kiu li asertis, ke „la intergenta diseco kaj malamo plene malaperos nur tiam, kiam la tuta homaro havos unu lingvon kaj unu religion“. Poste, por povi pli facile defendi siajn ideojn, ne kaŭzante malprofiton al la E-a afero, li en 1912, ĉe la Kongreso en Krakovo, rezignis ĉian oficialan rolon en la aferoj de E, kaj eĉ la simplan titolon „Majstro“. Kaj ekde la sekvanta jaro li publikigis sub sia nomo novan, pli ampleksan eldonon de la antaŭa broŝuro, sub titolo „Deklaracio de Homaranismo“: evidente li volis aludi kaj kompletigi la „Deklaracion pri Esperantismo“, kiun li voĉigis en Bulonjo. En tiu momento, li ekpensis pri kongreso inter homaranoj kaj komencis klopodojn pri tio kiam subite eksplodis la milito. Ĝi surprizis Z-on en Köln, survoje al Parizo. Li devis reatingi Varsovion tra Svedujo kaj Finnlando. Enfermite en sia urbo pro la batalego, baldaŭ en sia ĉambro pro la malsano, li daŭrigis sian nelacigeblan agadon. Li finis la tradukadon de la 4 volumoj de la Andersen-fabeloj, kaj de la tuta Malnova Testamento; samtempe li pretigis cirkuleron, alvokantan kunvenon de intelektuloj, kiu estus preparanta ĝeneralan universalan kongreson por neŭtrale-homa religio; li skizis grandaniman „Alvokon al la Diplomatoj“, publikigotan „post la Granda Milito“. Meze inter tiuj zorgoj, la morto kaptis lin, la 14 Apr. 1917. Ĝis la fino li restis fidela al tiuj idealoj, kiujn tiel bele esprimas la letero al Michaŭ.

Letero el Angolo

Instruisto angolano petas helpon al esperantista komunumo, ĉefe al la portugalarparolantoj.

La letero aperis la 27-an de Marto en la interreta diskutlisto Veki. La sendanto estis D-ro Renato Corsetti, la ĉiam solidara Prezidanto de UEA.

Jen ĝi:

Mi ankaŭ instruas Esperanton al miaj kolegoj sed ne havas vortaron kaj librojn. Tial mi dezirus ke vi helpu al mi ricevi tiujn esperantaĵojn por ke bone daŭrigu disvastigi nian internacian lingvon Esperanto.

Jen mia nomo:

José Bashombana

P.O. Box 5457 Luanda - Angola

Z estis malaltstatura, kun brunegriza barbeto, granda frunto, kaj kalva kapo; li portis pormiopajn okulvitrojn; li misprononcis la siblantajn konsonantojn; jam de ĉ. 1900 li suferis je malforteco de la koro kaj manko de pulso en la piedoj. Li estis pedante ordama en la ordinara vivo, naiva en aferoj, timema antaŭ publiko, malinklina al ĉiuj oficialaj ceremonioj, nature modesta kaj pacama, li penis mildigi ĉiujn konfliktojn; li havis plej profundan senton pri justeco: je la 1-a kongreso li memorigis en sia malferma parolo pri Schleyer, aŭtoro de Volapük, kies disĉiploj tamen siatempe akre atakis lin; je la 2-a kongreso, li invitigis, pere de Michaŭ, siajn rivalojn, interalie Peano, aŭtoro de „Latino sine flexione“. Sed plej gravaj trajtoj de lia karaktero estas la volo, per kiu li ĉion oferis por siaj idealoj, kaj la pacienca obstino, per kiu li laboris por ilia efektivigo; cetere tiun volon kaj tiun obstinon li ĉerpis el la senmezura amo, kiu puŝis lin alporti, per ĉiuj fortoj de sia korpo kaj spirito, iom da helpo al tiu fizike kaj morale blindiĝanta homaro.

Bibliografio: E. Privat. Vivo de Zamenhof; E. Drezen. Zamenhof; A. Oberrotman. La lastaj tagoj de Dro L. L. Zamenhof; Wiesenfeld, Galerio de Zamenhofoj; Dro Leono Zamenhof. Biografio de Dro L. L. Zamenhof (Universo, 1910); Zamenhof-numero de La Nova Epoko (SAT 1929). (Bonan kompendion oni havas ĉe „Zamenhofa Legolibro“ de Kidosaki - J. E. I. -, tekstojn en „Originala Verkaro“ de Zamenhof“ k. de Dietterle).

G. WARINGHIEN.

La afrika popolo heredis de la kolonia periodo tutan aron da problemoj. La plej grava inter tiaj malfeliĉaj heredaĵoj estas la milito inter triboj kun malsamaj kulturo kaj lingvo. En tiu kontinento de ekskoloniaj landlimoj samaj popoloj loĝas en malsamaj landoj kaj malsamaj popoloj loĝas en sama lando. Ango ekzemplas tion. Tie oficiale oni parolas la portugalan, sed krom la portugala tri aliaj lingvoj ludas gravan rolon ĉe tiea kultura: la ovimbunda, la kimbunda kaj la konga. Oni ne forgesu, ke el tiuj tri aliaj idiomoj fariĝis signifa parto el brazila portugala.

Mondcivitano demandas, ĉu vi povas helpi tiu instruisto. Se vi havas kroman lernmaterialon, vi certe jesos al niaj fratoj de Afriko, kontinento kiu fariĝis la plej nova tereno por la uzo de Esperanto.

Tie Esperanto urĝas.

KIU ESTAS KIO / Teamo de **Mondcivitano**: Kunordiganto kaj redaktoro – José Leite Jr.*; Redaktorino – Damiana; Revizianto – Roberto Albuquerque**. **Atentu: Ĉiu CEA-ano estas per si mem redaktoro de Mondcivitano.** Adreso: Cearaa Esperanto-Asocio – Rua Armando Oliveira, 413 – CEP 60450-060 – Fortaleza – CE – Brasil. Retadreso: leitejr@uol.com.br – Informpaĝo de Cearaa Esperanto-Asocio: <http://www.esperantoceara.org.br/> / * grafika projekto kaj propagando. / ** kaj vendisto.